

Genderelmélet és -gyakorlat keresztény szemmel

Szilvay Gergely

Mandiner, főmunkatárs

Gender Theory and Practice from a Christian Perspective.

Abstract: The study examines the social, political and philosophical background of gender theory and practice, as well as its domestic and international manifestations, with a particular focus on the LGBTQ movement and discourses related to transgenderism. The author points out that while gender theory originally had feminist roots and interpreted gender roles as a social construct, the trans movement shifted this interpretation towards a new essentialism based on internal identity. This has created tension between classical feminism and certain strands of the LGBTQ movement. The study critically analyses medical, psychological and social interventions related to gender dysphoria, particularly in relation to the transition of minors, raising scientific and ethical concerns. The author also presents a Christian-anthropological perspective, which understands the human person as a unity of body and soul, in harmony with biological sex. Finally, he highlights the moderate and conservative gender perspective of Catholic teaching, which rejects the radical separation of body and personality, while emphasising the equality of male and female dignity within the order of creation.

Absztrakt

A tanulmány a genderelmélet és -gyakorlat társadalmi, politikai és filozófiai hátterét, illetve annak hazai és nemzetközi megjelenési formáit vizsgálja, különös tekintettel az LMBTQ-mozgalomra és a transzneműséggel kapcsolatos diskurzusokra. A szerző rámutat, hogy míg a genderelmélet eredetileg feminista gyökerű, társadalmi konstrukcióként értelmezte a nemi szerepeket, a transzmozgalom eltolta ezt az értelmezést egy új, belső identitáson alapuló esszencializmus felé. Ez feszültséget keltett a klasszikus feminizmus és az LMBTQ-mozgalom egyes irányzatai között. A tanulmány kritikusan elemzi a nemi diszfóriával kapcsolatos orvosi, pszichológiai és társadalmi beavatkozásokat, különösen a kiskorúak tranzíciójával kapcsolatban, tudományos és etikai aggályokat megfogalmazva. A szerző a keresztényantropológiai álláspontot is bemutatja, amely az embert a test és a lélek egységként, a biológiai nemmel összhangban értelmezi. Végül kiemeli a katolikus tanítás mérsékelt és konzervatív genderszemléletét, amely elutasítja a test és a személyiség radikális szétválasztását, ugyanakkor hangsúlyozza a férfi és női méltóság egyenlőségét a teremtés rendjén belül.

I. Bevezetés

A genderelmélet és -gyakorlat az utóbbi években hazánkban is közéleti viták és politikai intézkedések tárgyává vált, habár nálunk nem terjedtek el olyan szélsőséges gyakorlatok, mint akár Észak-Nyugat-Európában, akár az Egyesült Államokban. Ha időponthoz kellene kötnünk ennek momentumát, akkor az „azonos neműek házassága” paradox intézményének az amerikai legfelsőbb bíróság általi kötelezővé tételét jelölhetnénk meg. Ezután tört be ugyanis a transzmozgalom határozottabban a politikai térbe, hogy az LMBTQ-mozgalom további céljait is érvényesítse: a „transzneműek” biológiájukkal ellentétes nemi önképének elfogadtatását a jogban, a „nemváltás” (újabbán: „nemmegerősítés”, tudniillik a valódi helyett az „érezett” nem megerősítése) elfogadtatását a mentálhigiénés szakmákkal és az orvostársadalommal,

a nemi diszfóriától szenvedő gyermekek ez irányba terelését, és minden, az övékével ellentétes megoldási út kriminalizálását, de legalábbis társadalmi ellehetetlenítését (például a valódi nemmel az érzést összhangba hozó terápiák betiltása és büntetőjogi szankcionálása).

A „gender” eredetileg ’fajtá’-t jelentett, majd pedig – mint a „sex” – ’biológiai nem’-et. Ezekről eltérő jelentésben először John Money használta 1955-ben; ekkor kezdett elszakadni a genderkifejezés jelentése a ’biológiai nem’-től, és kezdett egyre inkább ’nemi szerep’-et, ’társadalmi nem’-et, ’nemi irányultság’-ot és hasonlókat jelenteni (Money, 1955).

A genderelmélet a feminizmus második hullámát elindító szerzők munkáiban gyökerezik, a locus classicus pedig Simone de Beauvoir *A második nem* című munkájában található. Eszerint „az ember nem nőnek születik, hanem azzá válik”, és „nem határozza meg önmagában sem a biológiai, sem a pszichikai, sem a gazdasági végzete; az emberiség egész múltja és jelene alakította azzá, aki” (Beauvoir, 1969, 197). Egy szótári definíció a „gender- és queerelmélettel” kapcsolatban (Malpas, 2006, 102–114) azt írja, Beauvoir

„összefoglalja a konstrukcionista látásmódot: a biológiánknak, a testünknek és a testi működésünknek nincs magából fakadó, eredendő értelme, hanem azt értékrendszerek írnak elő és értelmezik a társadalom számára. A legtöbb feminista számára ez a női mivolt és a nőiesség »természetességére« vagy az esszenciális minőségeire való utalások teljes megtagadását jelenti, és ehelyett azt hangsúlyozzák, hogy minden, aminek köze van a nemi szerepek különbségeihez, társadalmi konstrukció, ami azért jött létre, hogy a privilegizált férfiak hatalmi helyzetét fenntartsa” (Malpas & Wake, 2006, 106).¹

A genderelmélet a testet és a nemi szerepeket radikálisan szétválasztó, a megtestesült emberi lény immanens értelmét és rendeltetését, valamint a „természetességet” tagadó emberkép, melynek vallói a társadalom egalitárius átalakításával szeretnék „felszabadítani” a nőket és a nem heteroszexuális embertársainkat. Ma legalább két variánsa van: az eredeti feminista és a nemi identitást központba állító. A transzmozgalom térnyerésével furcsa fordulatot vett a genderelmélet értelmezése, úgy, mint amikor Marx Hegelt úgymond a feje tetejéről a talpára állította. A feminizmus a nemi szerepeket és a személyiségünket is társadalmi konstrukciónak tartja – a nemiségünk márpedig a személyiségünk része. A transzmozgalom azonban azt állítja, lehetséges „rossz testbe születni” úgy, hogy az ember érzett nemisége kezdettől fogva ellentétes a valódi, biológiai nemével. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha a személyiségünk egy jelentős része nem társadalmi konstrukció, azaz miközben a feminizmus antiesszencialista, a transzmozgalom esszencialista, csak nem a fizikai-biológiai valóság terén lát esszenciát. Így aztán a feminizmus egyik ága (a transzkirekesztő radikális feministák, TERF-ek) élesen szembekerültek a

¹ A tanulmányban szereplő fordítások a szerzői munkái.

transzmozgalommal, és ma már a gender elsősorban nemi identitást jelent (szemben a feministák értelmezésével, azaz a 'társadalmi nem'-mel, ami átfedésben van a 'nemi szerep' jelentéssel, és annak társadalmi konstrukciós mivoltára utal).

A transzmozgalom által meghonosított genderfogalom megértéséhez, melyet kissé önellentmondásosan egyszerre tekintenek társadalmi konstrukciónak és megváltoztathatatlan adottságnak is, idézem Rogers Brubakert:

„Ha a szubjektív genderidentitás ma hitelességgel és tekintéllyel van felruházva, az nagyrészt annak köszönhető, hogy mélyen gyökerező, állandó és belső meghatározottságúnak tartják. Azaz, míg a nem-gender megkülönböztetés lehetővé teszi, hogy a genderidentitást elszakítsuk a testtől és a természetestől, a »veleszületettség« története lehetővé teszi, hogy újra megtestesítsük és természetessé tegyük azt. A szubjektív identitás feltételezett objektivitása az, ami lehetővé teszi a választás védelmét a nemválasztott nevében, és a változást a változatlanság nevében.” (Brubaker, 2016, 224)

Hogy egy tipikus feminista véleményt is bemutassak, idézem Rebecca Reilly-Coopert (2016): „Nem binárisnak és genderfluidnak hívni magadat, és közben megkövetelni a többiektől, hogy cisz-neműnek hívják magukat, azt jelenti, ragaszkodsz hozzá, hogy az emberek nagy többsége maradjon a saját kategóriájában, míg magadat kategóriamentesnek nyilvánítod.” Szerinte a genderidentitások elképzelése úgy, ahogy van, felesleges, mert nem a nemiség, hanem az emberi személyiség az, ami spektrumon helyezhető el. „Nincs szükségünk genderre. Jobb lenne nekünk nélküle.” Ugyanakkor feministaként ő is antiesszencialista.

A genderelmélet filozófiai-elméleti hátterét egyrészt a liberalizmusban, másrészt a marxizmusban, harmadrészt a posztmodern elméletekben (posztstrukturálisizmus, dekonstrukció stb.) kell keresni (Szilvay, 2021, 21–78).

2. Feminista gendergyakorlat: a gender mainstreaming

A feminista gendergyakorlat, gender mainstreaming a társadalom feminista szempontú átalakítása. Gayle Rubin antropológus például kijelentette, ha a nemi szerepek társadalmi konstrukciók, akkor dekonstruálni is lehet őket, és létre lehet hozni egy „androgün, nemi szerepek nélküli (habár nem nem nélküli) társadalmat, amelyben szexuális anatómiánk független mitőlünk, a cselekedeteinktől és attól, hogy kivel szeretkezünk” (Rubin, 1975, 204). Ez jól mutatja a dualista felfogást, hiszen a „szexuális anatómiánk” a testünk, amelytől szeretne függetlenedni.

A kevésbé ambiciózus törekvések szerint a gender mainstreaming „a nemek közötti esélyegyenlőséget a politikaformálás központjába helyezi. A gender mainstreaming a nők és a férfiak társadalmi egyenlőségének megvalósítását szolgáló átfogó politika” (Betlen et al., 2009, 5), mely az olyan strukturális egyenlőtlenségek (mint a patriarchátus) ellen küzd, amelyek „úgy próbálják igazolni a fennálló hatalmi rendet, hogy azt a természet rendjének állítják be” (Betlen et al., 2009, 22). Ebből

következően „az eredményes egyenlőségi politika nem korlátozódhat arra, hogy a nőket felzárkóztassa a férfiközpontú, férfimércéjű társadalmi normákhoz. Hosszú távú célként a *társadalom és a közpolitika egésze* [a kiemelés tőlem – SzG] szorul átalakításra, hiszen a gond az alapvető társadalmi normákkal és azok intézményes és közpolitikai megtestesülésével van” (Betlen et al., 2009, 40). Sőt:

„A gender mainstreaming első lépése az alapvető társadalmi normák és intézmények felülvizsgálata és újragondolása a nők és a férfiak közötti egyenlőség szempontjainak figyelembevételével. Különösen felülvizsgálatra szorulnak a nemi szerepekkel, a jó családdal, a jó munkaerővel, a munka értékével, a munkahelyi érdemmel, a jó vezetővel vagy a jó politikussal szemben támasztott elvárásokra vonatkozó társadalmi normák.” (Betlen et al., 2009, 41)

3. LMBTQ-gendergyakorlat

Az LMBTQ-frontot illetően elmondható, hogy mára 36 országban vezették be az azonos neműek házasságát, és még több helyen (köztük Magyarországon is) van elismert élettársi kapcsolat; a nemi identitászavarok emberi joggá változtak, azaz terjed a transzneműség társadalmi és jogi elismertetése. Jó példa erre az Amerikából az olimpiáig terjedő, Joe Biden által hitelesített gyakorlat, miszerint számos sportágban indulhat női és férfiágon az ág nemével ellentétes biológiai nemű versenyző, ha ellenkező neműnek érzi magát – az algír boksizó nem transznemű volt, hanem interszex (Szilvay, 2021, 273–278), de ez a testi állapot is a problémahalmaz részét képezi.

Amerikában „transzjárvány” van, s amíg eddig jellemzően a magukat nőnek érző biológiai férfiak voltak túlnyomó többségben a transzneműek közt, ma már kamasz lányok között is terjed az elképzelés, hogy ők rossz testbe született fiúk (Shrier, 2022). Amerikában már műtöttek át kiskorúakat, pubertásgátlókat adva nekik és hormonterápiát alkalmazva (Szilvay, 2023b; 2024), a transznemű szervezetek pedig egyértelműen szeretnék az egész nemváltási procedúrát kiterjeszteni a minél fiatalabb korúakra is, a gyermekek átműtését propagálva (Milrod & Karasic, 2017). Ezzel szemben az amerikai gyakorlathoz mérten mérsékelt holland protokollt – amely ellenezte a kiskorúak „társadalmi átmenetét”, azaz hogy a biológiai nemükhöz képest ellentétes neműként kezeljék őket (például ellenkező nemű nevet kapjanak), és amely Nyugat-Európában az orvosi sztenderd volt eddig – egyre több támadás éri annak túlságosan megengedő volta miatt (Biggs, 2023; Szilvay, 2023a; O'Malley, 2023).

Maguk a transzneműek a társadalom 0,3-0,6 százalékát teszik ki, történelmileg pedig 0,01 százalékot (Szilvay, 2021, 238–242) – bár ez az előző években a divatossá válás és a genderpropaganda (online buborékok, szektaszerű kamaszközösségek, buzdítás a nemváltásra mint egyetlen megoldás stb.) miatt valamelyest nőtt, bizonyítékát nyújtva annak, hogy a nem bujdosó, látens transzneműek elő mernek bújni, mivel a környezeti hatás igenis erős (Littman, 2018; Indremo et al., 2022). Egyre több a „detranzicionáló”, azaz azok száma, akik megbánták a „nemváltást” (Heyer, 2018;

Anderson, 2022, 87–124; Shrier, 2022, 235–276; Olohan, 2024). A hivatalos statisztikák szerint a transzneműeknek csak a 2 százalékát teszik ki, de egyes tanulmányok szerint csak a negyedükről tud az ellátórendszer, tehát négyszer ennyien vannak (Littman, 2021).

4. Tudományos kritikák

A nyugati (kiemelten az amerikai) gyakorlattal szemben súlyos kifogásokkal lehet élni: a nemi diszfóriás gyermekek túlnyomó többsége kamaszkorára spontán, magától kinövi egykori problémáját, azaz felesleges őket belenyomni a nemváltásba (Zucker, 2018; Ristori & Steensma, 2016). A pubertásblokkolóknak igen durva mellékhatásai lehetnek: akadályozhatják a normális csontsűrűség kifejlődését, fokozhatják a csontritkulás esélyét, veszélyeztethetik a szexuális funkciók elvesztését, negatív hatással lehetnek az agyfejlődésre és az IQ teljes kifejlődését is akadályozhatják. Már eleve az a nézet is furcsa, miszerint ezeknek a gyógyszereknek a funkciója az időnyerés, hiszen a normális fejlődés folyamatát akasztják meg (Hruz et al., 2017; Schneider et al., 2017; Vries, 2020). Ráadásul pozitív pszichológiai hatásuk sincs (Carmicheal et al., 2010; Vries et al., 2011, Carmichael et al. 2021). Ugyancsak veszélyes mellékhatásai lehetnek a hormonterápiának: jelentősen növeli például a szívproblémák esélyét (Klink et al., 2015; Nota et al., 2019). A társadalmi átmeneten áteső nemi diszfóriás gyermekek mentális állapota nem jobb a társadalmi átmeneten nem áteső társaikénál (Wong et al., 2019). Kisgyermekes esetében végleges és stabil szexualitásról beszélni teljes tévedés, a pszichoszexuális fejlődés ugyanis 20 éves korunkig is eltart (Miklósi et al., 2022). Az egész nemváltás nem valós, hiszen a valódi nemváltás lehetetlen, tekintve, hogy az agyunk és a csontozatunk is női vagy férfi karakterisztikumú, sőt minden sejtünk női vagy férfi sejt (Szilvay, 2021, 249–256). Az egyre több kudarcos tranzíció is figyelmeztető jelként kell, hogy szolgáljon.

Az LMBTQ-mozgalom szereti hangoztatni a nemiség fluiditását, képlékenységet, változtathatóságát, de a valóságban ezt csak egy irányba fogadják el: a heteroszexualitástól az LMBTQ-irányultságok és -identitások felé. Némileg ellentmondásosan egyszerre állítják, hogy a nemi irányultság (és identitás) veleszületett, illetve hogy képlékeny és társadalmi konstrukció. A tudományos kutatások szerint azonban valójában az LMBTQ-irányultságok és -identitások a képlékenyek; a heteroszexualitás határozottan stabil vonás. A húszas, harmincas éveikben járó homoszexuálisok jelentős része például spontán heteroszexuális irányba mozdul el az élete folyamán.

Különféle kutatásokból az is világossá vált, hogy a homoszexualitás nem veleszületett; a biológiai tényező esetleg egyharmadnyival járulhat hozzá a kialakulásához, de más környezeti tényezők is szükségesek hozzá (Szilvay, 2021, 209–226; Rihmer et al., 2022).

Egy, a kérdéskör teljes szakirodalmát áttekintő tanulmány szerzői, Lawrence Mayer epidemiológus és biostatistikus, illetve Paul McHugh professzor (egykor nemváltó műtétek végzője) úgy fogalmazzák: „a hipotézist, mely szerint a nemi identitás veleszületett, fix tulajdonsága az embernek, oly módon, hogy az független a biológiai nemtől – azaz hogy egy személy lehetne »női testbe zárt férfi« vagy »férfi testbe zárt nő« –, nem támogatja semmilyen tudományos bizonyíték” (Mayer & McHugh, 2016, 8). Emellett azt is bebizonyították, hogy a nemiség nem spektrum, hanem a nemek binárisak: „A biológiában egy szerv akkor női vagy férfi, ha struktúrája szerint szerepet játszik a reprodukcióban. Ez a definíció nem kíván meg semmilyen önkényes, mérendő vagy számszerűsíthető fizikai jellemzőt, viselkedést; pusztán a reprodukciós rendszer és folyamat megértése szükséges hozzá.” (Mayer & McHugh, 2016, 90). A férfiasság és nőiesség egyetlen, jól meghatározható eredete – vonják le a kutatók a következtetést – a nemek reprodukív szerepében lelhető fel, így „a nemi szerepek konceptuális alapja stabil és bináris, s egyben lehetővé teszi, hogy a férfiakat a nőktől a reprodukív szerveik, rendszerük alapján különböztessük meg, még akkor is, ha esetleg az egyének viselkedése nemileg nem tipikus” (Mayer & McHugh, 2016, 90).

A férfi és női nemi szerepek kérdését és feminista problematizálását illetően Richard Lippa pszichológus professzor és Charles Murray szociológus konklúzióit érdemes figyelembe vennünk: Lippa arra a következtetésre jut, hogy a különböző környezeti és biológiai hatások együttesen olyan „okozati bozótokat” (causal thickets) alkotnak, amelyek „interakciók nehezen elemezhető gubancái”, melyekben számos visszacsatolási kör is van. Ráadásul „a lehetséges interakciók listája vég nélküli; a visszacsatolások minden irányba hatnak, s elválaszthatatlanul összefonódnak” (Lippa, 2005, 221), azaz a százalékos vita értelmetlen; a környezet és a biológia is erősen meghatározza a nemi szerepeket.

Mindkettejük (Lippa, 2005; Murray, 2024, 31–158) rámutat arra, hogy a tudományos kutatások szerint bizony a férfi és női tulajdonságok jó része veleszületett („esszenciális”, ha tetszik), akkor is, ha a környezetnek is nagy szerepe van a személyiség fejlődésében. Fölmerül a kérdés: igazolódott-e akkor a feminizmus nagy rémálma, a „biológiai determinizmus”? A válasz az, hogy nem, ugyanis olyan törvényszerűségekről van szó, amelyek „nagy átlagban” igazak. A determináció – hívja fel a figyelmet Steven Pinker – ezzel ellentétben 100 százalékos meghatározottságot jelent. A feministák a valódi jelentésével ellentétesen használják a fogalmat (Pinker, 2002, 174–185).

Murray konklúzióként öt megállapítást tesz: 1. A személyiségbeli különbségek a nemek között világviszonylatban azonosak, de a nemileg egyenlőbb és szabadabb társadalmakban nagyobbak. 2. Világviszonylatban átlagosan a nőknek jobbak a beszédhez kapcsolódó készségei és a szociális érzékük, míg a férfiaknak a térlátása és a tájékozódási képessége, illetve több férfi van extrém matematikai tehetséggel vagy épp tehetségtelenséggel megáldva. 3. Ugyanígy elmondható, hogy a nők inkább emberekkel,

a férfiak pedig inkább dolgokkal kapcsolatos hivatást választanak maguknak. 4. Az agyra jellemző nemi különbségek összefüggenek a személyiségre, a képességekre és a társadalmi viselkedésre jellemző nemi különbségekkel. 5. A mindezeknek a különbségeknek a felszámolására törekvő külső beavatkozások (gender mainstreaming) csak limitált eredménnyel járhatnak (Murray, 2024, 31–158).

Az egyoldalú, kizárólag gendermegerősítő (gender affirming care) szemléletű terápiás gyakorlatot is egyre többen kritizálják, mivel ideológiailag átítatott, s nem figyel más mentális problémákra, csak a nemi diszfóriára, és kizárólag a tranzíció irányába való elmozdulást tartja megengedhetőnek, más LMBTQ-irányultságok esetén pedig csak a megerősítést. Jóval körültekintőbbnek és óvatosabbnak kellene lenni, mert a hiteles emberkép alapján a tranzíció egyoldalú támogatása problémás. Nem beszélve arról, hogy ez az átideologizált terápiás megközelítés minden problémát a társadalomból eredeztet (Thomas, 2023).

Mi lehet minderre a problémahalmazra a keresztény válasz, ha a kinyilatkoztatás azt hirdeti, hogy Isten szeret minket, Isten képmására, illetve férfinak és nőnek, teremtetünk?

5. A keresztény felfogás és reakció

A keresztény válasz a fentiek mellett abból indul ki, hogy az ember test és lélek egysége, azaz a konstrukcionizmusnak csak mérsékelt formáját tudja elfogadni, ami összeegyeztethető a teremtettség adottságaival. Emellett a kereszténység szerint az ember egésze valamiféle Istenben való kiteljesedésre irányul, és testi-lelki mivolta is ezt szolgálja, azaz számít a természet (lásd természettörvény), amelyet az Istentől kapott szabadságunknál fogva persze módunkban áll megszegni, csak annak negatív következményei lesznek. Nem igaz tehát a genderelmélet ama alapvető meggyőződése, hogy a testi mivoltunknak semmiféle következménye sincs a nemi szerepekre, nemi irányultságra nézve. A biológiánk, a velünk született adottságaink (hiszen nem vagyunk tabula rasák) nem végletesen, de erősen befolyásolják az életünket. Emellett a keresztény emberek (illetve az egész emberiség) arra kaptak meghívást, hogy ezen felül bizonyos, a kinyilatkoztatásnak és az isteni parancsoknak megfelelő módon „konstruálják” meg az életüket, a társadalmaikat, az etikájukat. A kereszténység nem fogadja el a dualista felfogást, a test és a lélek (avagy a személyiség) radikális szétválasztását.

Az ember alapvető felépítése heteroszexuális, a normális pedig az, ha az „érzett” neve azonos a biológiaival. Ezt hívja a transzmozgalom „ciszheterónak”, ám ez egy nyelvpolitikai játék, mely arra irányul, hogy megfossa a természetességétől, magától értetődőségétől a valódi nemünkkel való azonosulást, és egyenrangúvá tegye vele a transzneműséget. A keresztény felfogás elfogadja, hogy az emberi psziché törékeny és „el lehet téríteni” a teremtető szándéktól gyermekkori traumákkal, félreneveléssel, propagandával, és persze lehetnek veleszületett rendellenességeink is; de ezt az

„eltérítést” nem tartja azonos értékű opciónak a teremtoői szándékkal (illetve a biológiai-lelki valónk bennfoglalt lehetőségeivel) összhangban történő kiteljesedéssel.

Az LMBTQ-mozgalom szeret „medikalizálásról” beszélni, azaz arról, hogy a „heteronormatív mátrix” orvosi-mentális problémát kreál az LMBTQ által normálisnak tekintett állapotokból, mint amilyen például a transzszexualitás vagy az interszexualitás.

Mint Maureen L. Condic és Samuel B. Condic írják egy katolikus bioetikai folyóiratban, „[e]gy szervnek meghatározó jellemzője a *szervezet*: egy entitás különböző részeinek feladata, hogy együttműködjenek az egész entitás jóléte érdekében” (Condic & Condic, 2005, 336). A szerveink tehát a szervezet egészéért vannak, a reprodukív szerveink pedig egy még nagyobb jóért: a férfi és nő szexuális egyesüléséért, az örömszerzésért, illetve az élet továbbadásáért. A nem mint állapot a test ilyenfajta szervezethez való tartozásának és célra orientáltságának megnyilvánulása. Ha egy szerv, legyen az a szem, a fül vagy a nemi szervek, nem felel meg ennek, illetve nem vagy csak részlegesen tudják teljesíteni a feladatukat, akkor az nem pusztán önkényes társadalmi konstrukciók által el nem ismert eltérés, különbség, egyenlő értékű alternatíva, hanem „működési hiba”, rendellenesség.

A Katolikus Egyház többször elítélte a genderelméletet. A Család Pápai Tanácsa által kiadott, itthon 2012-ben megjelent *Családdlexikon: A családdal és az élettel kapcsolatos vitatott fogalmakról és etikai kérdésekről* 31 oldalon át (397–427) foglalkozik a genderkérdéskörrel. Elítéli a „genderfeminizmust”, amelyet „manicheus-dualista” felfogásnak tekint. Elismeri, hogy van személyes és biológiai identitás, de a kettőnek „ontikus magot” kell képeznie, mely a „pszichofizikai fejlődés alapja” (A Család Pápai Tanácsa, 2012, 418–419). A konklúziója szerint a „férfiaknak és nőknek a közélet és magánélet minden területén lehetőséget kell kapniuk a cselekvésre”. Jogos elvárás a „gender-egyenjóság”, ha az „magában foglalja a nemi különbségek tárgyilagos szemléletét” (A Család Pápai Tanácsa, 2012, 425). Ugyanakkor jelzi, hogy a férfi és a nő egymásra van utalva; a biológiától való teljes elszakadást és számos feminista, illetve LMBTQ-célt (például az abortuszhoz való jog) nem fogad el. Kirajzolódik tehát egy katolikus genderfelfogás, mely konzervatív és mérsékelt, illetve ellentétben áll a „radikális felfogással”.

A *Katolikus Egyház katekizmusa* máig ható érvénnyel leszögezi: „»Isten megteremtette az embert, saját képmására (...) férfinak és nőnek teremtette őket« (Ter 1,27); »legyetek termékenyek és szaporodjatok« (Ter 1,28); »amikor Isten Ádámot megteremtette, Istenhez hasonlónak alkotta; férfinak és nőnek teremtette őket, megáldotta, és azon a napon, amelyen alkotta, embernek nevezte őket« (Ter 5,1–2)” (KEK, 2006, 2331). Továbbá: „Minden embernek, akár férfi, akár nő, el kell ismernie és el kell fogadnia a maga szexuális identitását. A testi, erkölcsi és lelki különbségek és komplementaritás a házasság javára és a családi élet kibontakozására irányulnak. A házaspár és a társadalom harmóniája részben attól függ, hogyan élik meg a nemek

komplementaritását, kölcsönös egymásrautaltságát és egymás segítségét” (KEK, 2006, 2333). A homoszexuális kapcsolatok pedig a katekizmus szerint:

„Ellentétesek a természetes törvénnyel. A nemi aktusból kizárják az élet továbbadását. Nem az igazi érzelmi és szexuális komplementaritásból származnak. Nincs olyan eset, amikor jóváhagyhatók lennének. Nem elhanyagolható azon férfiak és nők száma, kiknek homoszexuális hajlama nagyon mélyen gyökerezik. E hajlam, mely objektíve rendetlen, többségük számára próbatétet jelent. Tisztelettel, együttérzéssel és gyöngédséggel kell fogadni őket. Kerülni kell velük kapcsolatban az igazságtalan megkülönböztetés minden jelét. Az ilyen személyek arra hivatottak, hogy valósítsák meg életükben Isten akaratát, és amennyiben keresztények, egyesítsék az Úr kereszttáldozatával az állapotukból adódó esetleges nehézségeket.” (KEK, 2006, 2357–2358)

2024 tavaszán Ferenc pápa a *Férfi-Nő: Isten képmása* című nemzetközi szimpózium résztvevőihez intézett beszédében a genderideológiát korunk „legcsúnyább veszélyeként” jellemezte, mert az eltöröl minden különbséget, amely az emberiség része (Zengarini & Somogyi, 2024).

6. Keresztény bánásmód

A fő kérdés tehát, hogy a keresztények hogyan viszonyuljanak az LMBTQ-irányultságú vagy -identitású embertársaikhoz, mind személyesen, mind például az egyházi intézményekben, kiemelten az egyházi egyetemeken az esetleges LMBTQ-hallgatókhoz. Úgy gondolom, az alapvető viszonyulás a megértés, fenntartva az egyet nem értéssel. Vita esetén tudatni kell velük, hogy egy egyházi intézménynek speciális küldetése van, és kiemelten kell képviselnie a keresztény tanítást (II. János Pál, 2005). Ez azonban nem zárja ki, hogy bemutassa az alternatív (feminista és LMBTQ) elméleteket, de kötelességévé teszi azokat mérlegre téve kritikusan szemlélni. Esetleg jelezni kell az érintett hallgatóknak, hogy a jelentkezésükkor tudták, egyházi intézménybe jelentkeznek, amely saját küldetéstudattal rendelkezik, és nem árult zsákba macskát ez ügyben sem. Természetesen az egyéni meghallgatás szükség esetén mindenkinek jár. Ha a téma szóba kerül a vonatkozó órákon, nem kell elzárkózni attól, hogy elmondhassák az álláspontjukat, de érdemes azt ellenpontosítani akár a tanár, akár más hallgató felszólalása által. Ebből akár még termékeny párbeszéd is születhet. A bullyingot el kell kerülni; azt a felbukkanása esetén el kell ítélni!

Külön kérdés lehet a transznemű hallgatók esetleges felbukkanása és a velük való bánásmód. Mint mindenki másnak, a tapintat és a megértés feléjük fordulva is fontos. Ugyanakkor nekik is el kell fogadniuk, hogy egy keresztény intézmény keresztény felfogást képvisel. Olyan gyakorlati ügyekben, mint a megszólítás és az öltözködés, az egyházi intézményeknek joguk van élni az intézményi autonómiájukkal és a gyakorlati problémára (például annak mérete, jellege, vagy hogy provokáció-e, vagy sem alapján) a saját etikai és gyakorlati megfontolásokat figyelembe véve informálisan (például a

hallgatóhoz intézett kérés formájában) vagy formálisan (például szabályzatba foglalás által) reagálni.

Az ellátásban és az esetleges intézményi közösségen belüli terápiás kísérésben is a keresztény emberkép alapján kell eljárni; az ezzel összhangban lévő terápiás és orvosi gyakorlatok lehetnek a mérvadók. Az egyházi intézmények mozgásterét a keresztény tanítás (katolikus intézmények esetében a Katolikus Egyház tanítása) keretezi, az a mérvadó, jelen téma szempontjából különös hangsúlyt helyezve a keresztény antropológiára és etikára.

Összességében a keresztények és az egyházi intézmények nem fogadják el a feminista genderideológiát és az LMBTQ-ideológiát sem, de ugyanakkor eme irányultságok képviselői felé megértéssel és emberi méltóságuk tudatában kell fordulniuk. Az önfeladás nem megoldás. Az egyházi intézményeknek joga és lehetősége, hogy az esetleges kihívásokra a keresztényantropológiai tanítás, a kinyilatkoztatás és a szeretetparancs együttes figyelembevételével, az azok által kijelölt határok közt reagáljon.

Irodalomjegyzék

- A Család Pápai Tanácsa. (2012). *Családlelexikon: A családdal és az élettel kapcsolatos vitatott fogalmakról és etikai kérdésekről*. Szent István Társulat.
- Anderson, R. T. (2022). *Harryből Sally: Válasz a „transznemű pillanatra”* (ford. Kőszeghy A.). MCC Press.
- Beauvoir, S. de. (1969). *A második nem*. Gondolat.
- Betlen A., Krizsán A. & Zentai V. (2009). *Partszélről a fősodorba. Gender mainstreaming kézikönyv*. Clone Design Kft.
- Biggs, M. (2023). The Dutch Protocol for Juvenile Transsexuals: Origins and Evidence. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 49(4), 348–368.
<https://doi.org/10.1080/0092623X.2022.2121238>
- Brubaker, R. (2016). *Trans: Race and Gender in an Age of Unsettled Identities*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1w4ckd>
- Carmichael, P., et al. (2021). Short-Term Outcomes of Pubertal Suppression in a Selected Cohort of 12 to 15 Year Old Young People with Persistent Gender Dysphoria in the UK. *PLOS One*, 16(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243894>
- Condic, M. L., & Condic, S. B. (2005). Defining Organisms by Organization. *The National Catholic Bioethics Quarterly*, 5(2), 331–353.
<https://doi.org/10.5840/ncbq20055250>
- Heyer, W. (2018). *Trans Life Survivors*. Magánkiadás.
- Hruz, P. W., et al (2017). Growing Pains: The Problems with Puberty Suppression in Treating Gender Dysphoria. *The New Atlantis*, (52), 3–36.

- Indremo, M., et al. (2022). Association of Media Coverage on Transgender Health with Referrals to Child and Adolescent Gender Identity Clinics in Sweden. *JAMA Network Open*, 5(2). <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.46531>
- János Pál, II. (2005). Ex corde ecclesiae apostoli rendelkezés a katolikus egyetemekről, 1990. augusztus 15. In: Diós I. (szerk.), II. János Pál megnyilatkozásai: Pápai dokumentumok 1978–2005. I. 739–760.
- KEK. (2006). A Katolikus Egyház Katekizmusa: A Római Katolikus Egyház tanításának összefoglalása. <https://archiv.katolikus.hu/kek/>
- Klink, D., et al. (2015). Bone Mass in Young Adulthood Following Gonadotropin-Releasing Hormone Analog Treatment and Cross-Sex Hormone Treatment in Adolescents with Gender Dysphoria. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 100(2). <https://doi.org/10.1210/jc.2014-2439>
- Lippa, R. A. (2005). *Gender, Nature, and Nurture*. Routledge (2nd ed.).
- Littman, L. (2018). Parent Reports of Adolescents and Young Adults Perceived to Show Signs of a Rapid Onset of Gender Dysphoria. *PLOS One* 14(3). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0202330>
- Littman, L. (2021). Individuals Treated for Gender Dysphoria with Medical and/or Surgical Transition Who Subsequently Detransitioned: A Survey of 100 Detransitioners. *Archives of Sexual Behavior*, 50(8), 3353–3369. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02163-w>
- Malpas, S., & Wake. P. (szerk.). (2006). *The Routledge Companion to Critical Theory*. Routledge.
- Mayer, L. S., & McHugh, P. R. (2016): Sexuality and Gender: Findings from the Biological, Psychological, and Social Sciences. *The New Atlantis*, (50), 10–143.
- Miklósi M. et al. (2022). Szexuális fejlődés gyermek- és serdülőkorban. *Psychiatria Hungarica*, 37(4), 319–350.
- Milrod, Ch., & Karasic, D. H. (2017). Age Is Just a Number: WPATH-Affiliated Surgeons' Experiences and Attitudes Toward Vaginoplasty in Transgender Females Under 18 Years of Age in the United States. *The Journal of Sexual Medicine*, 14(4), 624–634. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2017.02.007>
- Money, J. (1955). Hermaphroditism, Gender and Precocity in Hyperadrenocorticism: Psychologic Findings. *Bulletin of the John Hopkins Hospital*, 96(6), 253–264.
- Murray, Ch. (2024). *Emberi sokféleség: A gender, az osztály és a rassz biológiája* (ford. Bodó B. L., Bonác Á. & Kovács G.). MCC Press.
- Nota, N. M., et al. (2019). Occurrence of Acute Cardiovascular Events in Transgender Individuals Receiving Hormone Therapy: Results From a Large Cohort Study. *Circulation*, 139(11), 1461–1462. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.118.038584>
- O'Malley, S. (2023): The Dutch Model is falling apart. *Genspect*. <https://genspect.org/the-dutch-model-is-falling-apart/>

- Olohan, M. M. (2024). *Detrans: True Stories of Escaping the Gender Ideology Cult*. Regnery.
- Pinker, S. (2002) *The Blank Slate: The Modern Denial of Human Nature*. Penguin Books.
- Reilly-Cooper, R. (2016). Gender is Not a Spectrum: The idea that 'gender is a spectrum' is supposed to set us free. But it is both illogical and politically troubling. Aeon. <https://aeon.co/essays/the-idea-that-gender-is-a-spectrum-is-a-new-gender-prison>
- Rihmer Z. et al. (2022). A szocializáció szerepe a pszichoszexuális fejlődésben. *Psychiatria Hungarica*, 37(4), 351–363.
- Ristori, J., & Steensma, T. D. (2016). Gender Dysphoria in Childhood. *International Review of Psychiatry*, 28(1), 13–20. <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1115754>
- Rubin, G. (1975). *The Traffic in Women: Notes on the „Political Economy” of Sex*. In: R. R. Reiter (szerk.), *Toward an Anthropology of Women* (pp. 157–210). Monthly Review Press.
- Schneider, M. A., et al. (2017). Brain Maturation, Cognition and Voice Pattern in a Gender Dysphoria Case Under Pubertal Suppression. *Frontiers in Human Neuroscience*, 11. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00528>
- Shrier, A. (2022). *Visszafordíthatatlan károk: A transzmánia, amely elcsábítja lányainkat* (ford. Kováts V.). MCC Press.
- Szilvay G. (2021). *A gender-elmélet kritikája: Töprengések az antropológiai forradalomról a feminizmustól a transzneműségig* (2. kiadás). Alapjogokért Központ.
- Szilvay G. (2023a). Transzgender protokoll: épp szétesik a nemváltoztatás-pártiak hivatkozási alapja. Mandiner, január 27. <https://mandiner.hu/kulfold/2023/1/transzgender-protokoll>
- Szilvay G. (2023b). Kiderült: mégis végeznek nemváltó műtétet kiskorúakon Nyugaton. Mandiner, április 17. <https://mandiner.hu/hirek/2023/04/kiderult-megis-vegeznek-nemvalto-mutetet-kiskoruakon-nyugaton>
- Szilvay G. (2024). Kitalalsz, hogy gyermekeken végeznek nemváltó műtét a kórházadban? Joe Biden beperel! Mandiner, június 19. <https://mandiner.hu/kulfold/2024/06/kitalalsz-hogy-gyermekeken-vegeznek-nemvalto-mutet-a-korhazadban-joe-biden-beperel>
- Thomas, V. (szerk.). (2023). *Cynical Therapies: Perspectives on the Antitherapeutic Nature of Critical Social Justice*. Ocean Reeve Publishing.
- Vries, A. L. C. de, et al. (2011). Puberty Suppression in Adolescents with Gender Identity Disorder: A Prospective Follow-Up Study. *The Journal of Sexual Medicine*, 8(8), 2276–2283. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2010.01943.x>
- Vries, A. L. C. de. (2020). Challenges in Timing Puberty Suppression for Gender-Nonconforming Adolescents. *Pediatrics*, 146(4). <https://doi.org/10.1542/peds.2020-010611>

- Wong, W. I., et al. (2019). Childhood Social Gender Transition and Psychosocial Well-Being: A Comparison to Cisgender Gender-Variant Children. *Clinical Practice in Pediatric Psychology*, 7(3), 241–253. <https://doi.org/10.1037/cpp0000295>
- Zengarini, L., & Somogyi V. (2024). Ferenc pápa: A gender-ideológia korunk legcsúnyább veszélye. *Vatican News*, március 2. <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2024-03/ferenc-papa-gender-ideologia-no-ferfi-isten-kepmasa-kongresszus.html>
- Zucker, K. J. (2018). The Myth of Persistence: Response to „A Critical Commentary on Follow-Up Studies and »Desistance« Theories about Transgender and Gender Non-Conforming Children” by Temple Newhook et al. (2018). *International Journal of Transgenderism*, 19(2), 231–245. <https://doi.org/10.1080/15532739.2018.1468293>